

Semestrální práce

Prezidentské amnestie v historii České republiky a jejich dopady na společnost.

Tomáš Otáhal

Toto téma jsem zvolil, protože mi přijde jako zajímavé, kontroverzní a zároveň, vzhledem k nedávnému dění v naší republice, aktuální. Názory na amnestii jsou různé, někdo ji bere jako historický přežitek, někdo jako výraz humánního jednání v případech, které se vymykají posuzovacím schopnostem soudního aparátu a někdo třeba ještě zcela jinak. Osobně mám na amnestii rozporuplný pohled. Mj. také doufám, že si během vytváření této práce - na základě podrobnějšího průzkumu faktů - sám svůj pohled na věc "vybrousím". V této práci se budu zabývat třemi reálnými případy udělení amnestie v historii České republiky, tak jak je uzákoněna v ústavě České republiky a jejími dopady na společnost.

Úvodem řeknu, co termín amnestie znamená a kde nalezneme její právní zakotvení. V druhé části se budu věnovat třem případům amnestie v historii České republiky a jejím dopadům na společnost. Nakonec se pokusím o závěr s připojením vlastního postoje k této problematice.

Slovo amnestie pochází z řeckého slova *amnésia*, což znamená zapomenutí. Amnestie je rozhodnutí o hromadném úplném nebo částečném prominutí trestu. Neruší rozsudek ani občanskoprávní odpovědnost odsouzeného, pouze trest. Amnestie však může být upravována různými podmínkami, jako např. délkou trestu, týká se pouze určitých zločinů aj.

1) V České republice je použití amnestie zákonně umožněno pouze prezidentovi ČR a to se spolupodpisem v té době úřadující vlády. Odpovědnost tedy nese i vláda. Zákon o amnestii nalezneme v ústavě, článek č. 63.

„ Článek 63

(1) Prezident republiky dále ...
j) nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo,
> k) má právo udělovat amnestii.

(2) Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.

(3) Rozhodnutí prezidenta republiky vydané podle odstavce 1 a 2 vyžaduje ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

(4) Za rozhodnutí prezidenta republiky, které vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, odpovídá vláda."2)

1) srov. Amnestie

2) Ústava

Semestrální práce

Prezidentské amnestie v historii České republiky a jejich dopady na společnost.

Tomáš Otáhal

Dále se budu zabývat konkrétními amnestiemi v historii České republiky, tedy od 1. ledna 1993 do 10. ledna 2013.

První amnestii udělil první český prezident Václav Havel 3. února 1993 k příležitosti zvolení jeho osoby vůbec prvním prezidentem České republiky. Amnestie se týkala trestů z nedbalosti a trestů odnětí svobody do tří let. Tehdy šlo o 130 vězňů, což činilo cca 1 % z jejich celkového počtu.

Další, v pořadí druhá (avšak už čtvrtá z rozhodnutí Václava Havla), byla k jeho druhému zvolení prezidentem České republiky, tj. 3. února 1998. Týkala se 930-ti vězňů (cca 4 % tehdejšího vězeňského osazenstva) s tresty o výměře do šesti měsíců a těch, kteří byli odsouzeni poprvé za méně závažné trestné činy. Provedla se také abolicie (zastavení trestního stíhání) u trestních stíhání se sazbou do dvou let odnětí svobody.

Ani jedna z těchto amnestií nevzbudila ve společnosti větší kontroverze a byla brána spíše jako gesto dobré vůle hlavy státu. Jinak na tom byla první Havlova amnestie, roku 1990, tedy ještě za Československé republiky, která naopak vážné kontroverze vzbudila. Týkala se tehdy dohromady cca 23 000 vězňů a byla spojena se zásadní změnou státního upořádání. Problematika této amnestie je však složitá a nad rámec této práce.

Třetí amnestii udělil náš současný prezident Václav Klaus, který jako jediný, kromě Gustáva Husáka, nevyužil práva amnestie při svém nástupu do prezidentské funkce. Ten využívá svého práva až těsně před ukončením svého, v pořadí druhého, prezidentského mandátu. 1. 1. 2013 ji vydává k 20-tému výročí od založení České republiky. Tato amnestie se týkala cca 32 000 lidí, spadajících do výčtu podmínek, čímž svým rozsahem jistě předčí Havlovu amnestii z roku 1990. Podmínky k této amnestii jsou obsáhlé, proto je zde nebudu všechny uvádět. Vzhledem k jejich relevanci je však odkážu v dodatku A. Z počtu 32 000 je 14 500 osob podmínečně odsouzených, 12 200 osob vykonávajících obecně prospěšné práce, 330 odsouzených k domácímu vězení a cca 6150 osob propouštěných z věznic (21,8 % z celkového počtu). 1) Tento počet ještě vzroste po započtení osob, kterých se týkala druhá - aboliční část amnestie. Klaus amnestii odůvodnil, po dosazení nového předsedy nejvyššího správního soudu v Praze Jaroslava Bureše, slovy: „Věřím, že teď ve vašem vrchním soudu už bude vše v pořádku, už budete soudit tak dobře, že nebude potřeba, aby se udělovaly nějaké amnestie a milosti. Doufám, že nastane rajska doba." 2)

- 1) Amnestie Václava Klause
- 2) Skr, ČTK

Semestrální práce

Prezidentské amnestie v historii České republiky a jejich dopady na společnost.

Tomáš Otáhal

Dopady na společnost jsou v případě této amnestie poměrně rozsáhlé. Kromě obecného pobouření společnosti, které si amnestii v tomto rozsahu vykládá jako maření práce moci soudní, vidí v ní osobní zájmy Václava Klause, diletantství atd. a vhozením klacku pod nohy současné vládě (kde jsou okolnosti jejího podpisu pod amnestii dodnes nejasné), jsou zde i další citelné problémy, které tato amnestie vyvolala.

V první řadě je to masivní propuštění vězňů z věznic. První náměstek ministra spravedlnosti Daniel Volák odhaduje, že se do dvou let až dvě třetiny z propuštěných vězňů vrátí zpět za mříže. 1) Jedinou cestou, jak se za mříže dostat, je spáchat trestní čin. Z toho vyplývá, že se můžeme v příštích dvou letech těšit na zhruba 4 000 trestných činů, vyvolané značnou měrou právě Klausovou amnestií. K 7. lednu - podle policejního prezidia - stihli spáchat amnestovaní již zhruba stovku trestných činů či přestupků. Probační a mediační služby spolu s dalšími organizacemi poskytujícími sociální služby této cílové skupině vyslovily obavu nad množstvím klientů, kterým by měli poskytovat pomoc. Tato obava je, vzhledem k poměru propuštěných vězňů ku kapacitě takovýchto organizací, oprávněná.

Druhou velmi kontroverzní částí jsou takové podmínky amnestie, které se dotýkají mediálně známých velkých ekonomickoprávních kauz, jako jsou korupce, tunelování, daňové úniky a vážné zneužití pravomoci, kde jsou škody pro český stát a společnost nedozírné. To se týká zejména těch případů, kdy se soudní řízení, vzhledem ke komplikovanosti, táhne nepřiměřeně dlouhou dobu. Právě tyto kauzy nutí k zamyšlení, zda prof. ekonomie Václav Klaus, který by měl být schopen nahlédnout závažnost a komplikovanost těchto dopadů amnestie, opravdu zamýšlel na prvním místě dobro české společnosti.

1) Horák

Semestrální práce

Prezidentské amnestie v historii České republiky a jejich dopady na společnost.

Tomáš Otáhal

Když odhlédneme od velké amnestie Václava Havla, udělené po pádu komunistického režimu, která byla do velké míry spojena právě s kompletní změnou státního uspořádání (tedy, alespoň pro mě, snáze pochopitelná), je Klausova poslední amnestie velkým otazníkem. On sám tvrdí, že tento počin doceníme až časem. Uznávám, že jsou věznice v České republice přeplněné a ekonomicky velmi zatěžující. Nemyslím si však, že by dlouhodobě do budoucna takto radikální čin mohl být ekonomicky výhodný. Pokud se totiž splní predikce Daniela Voláka, celkové náklady spojené se soudním řízením jenom porostou.

V neposlední řadě tento krok není moc dobrý i z jakési výchovné stránky. Ekonomickoprávní přestupky jsou v dnešní době velmi palčivou záležitostí. Myslím si tedy, že by tyto kauzy měly být řešeny s maximální pečlivostí a průhledností. Jinak se situace nemůže zlepšit. Předcházet bychom tomu měli z jedné strany dobrou výchovou a dobrým nastavením systému, z druhé strany ale i důslednými tresty.

Osobně bych souhlasil s amnestií při významném přechodu mezi státními uspořádáními, jako projev dobré vůle u drobných přestupků, jako např. ty nedbalostní, či pak u individuálních případů, které se, v duchu humanitních hodnot, těžko zákonem posuzují. Jako odpůrce radikálních kroků mám s poslední amnestií problém. V současné době je podána stížnost Ústavnímu soudu na část podmínek amnestie a to místopředsedkyní senátu. Část senátu zvažovala i to, zda amnestii nehodnotit jako vlastizradu. Budoucnost ukáže.

Dodatek A:

Kompletní znění amnestie Václava Klause k nalezení zde:

<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/rozhodnuti-prezidenta/amnestie-a-milosti/index.shtml>

Rizikové skupiny, 2.ročník 2012/2013

Semestrální práce

Prezidentské amnestie v historii České republiky a jejich dopady na společnost.

Tomáš Otáhal

Zdroje:

Amnestie. *Wikipedie* [online]. [cit. 10. ledna 2013]. Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Amnestie>

Ústava České republiky. *POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY* [Online]. [cit. 10. ledna 2013]. Dostupný z <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Amnestie Václava Klause. *Wikipedie* [online]. [cit. 10. ledna 2013]. Dostupný z http://cs.wikipedia.org/wiki/Amnestie_V%C3%A1clava_Klause

Skr, ČTK. Prezident jmenoval exministra Bureše předsedou Vrchního soudu v Praze. *iDnes.cz* [online]. 2. 1. 2013, [cit. 10. ledna 2013]. Dostupný z http://zpravy.idnes.cz/jmenovani-jaroslava-burese-predsedou-vrchniho-soudu-p05-/domaci.aspx?c=A130102_150158_domaci_skr

HORÁK, Jan. S amnestovanými se znovu setkáme, říká soudce, který propouštěl vězně. *iDnes.cz* [online]. 3. 1. 2013 [cit. 10. ledna 2013]. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/rozhovor-se-soudcem-z-teplic-o-amnestiich-fgq-/domaci.aspx?c=A130103_155906_usti-zpravy_alh